Betliarske noviny

občasník obyvateľov obce Betliar | December 2020

Betliar - putovanie storočiami

Pripomíname si 690. výročie prvej známej písomnej zmienky o obci Betliar *3. strana*

Sadenie nového buka v lokalite pri Hrubom buku

Na počesť 690. výročia 1. písomnej zmienky o obci bol vysadený nový buk vo zverici Betliar *2. strana*

Geologické pomery a nerastné suroviny okolia

Dňa 19.09.2020 sa uskutočnila prednáška s odborníkom RNDr. O. Rozložníkom *10. strana*

Mimoriadny rok 2020

Rok 2020 je pre našu obec významný. 690 rokov od prvej písomnej zmienky o našej obci je dôvodom na oslavu, na zorganizovanie viacerých slávnostných podujatí. Tak sme to plánovali. Už začiatkom roku sme sa pustili do príprav, rozvrhli sme akcie na celý rok, chceli sme potešiť malých i dospelých spoluobčanov.

Ale zrazu sa významný rok zmenil na mimoriadny! Ochorenie Covid -19 ochromilo dianie v celom svete a mimoriadna situácia nás prinútila preložiť dni obce z júna na jeseň. Privalila sa druhá vlna choroby a zrušila nám aj náhradný termín v októbri.

Napriek komplikáciám sa nám však podarilo pripraviť niekoľko podujatí, ktorými sme si chceli pripomenúť krásy našej dediny, jej vzácnosti, predstaviť zaujímavých ľudí žijúcich medzi nami.

V špeciálnom čísle Betliarskych novín Vám chceme priblížiť chvíle, ktoré sme spolu prežili. To čo sme nestihli naživo, Vám prinášame v písomnej podobe. Prajeme Vám príjemné čítanie.

Redakčná rada

Príhovor starostu obce

Vážení spoluobčania, milí priatelia. Máme pred sebou záver tohto roka, počas ktorého sme spoločne zápasili s neľahkou situáciou. Napriek rôznym obmedzeniam a bezpečnostným opatreniam týkajúcim sa šírenia ochorenia COVID-19, pokračoval život v našej obci ďalej a obec fungovala v štandardnom režime.

Vzhľadom na nepriaznivo sa vyvíjajúcu situáciu, ale aj na odporúčanie Regionálneho úradu verejného zdravotníctva sme boli v záujme zachovania bezpečnosti a ochrany zdravia občanov nútení odložiť konanie osláv 690. výročia prvej známej písomnej zmienky o našej obci. Napriek tomu sa vďaka aktivite Komisie kultúry pri obecnom zastupiteľstve uskutočnilo k tomuto výročiu niekoľko menších podujatí.

Najdôležitejšiu investičnú akciu v roku 2020 - realizáciu projektu „Zníženie energetickej náročnosti kultúrneho domu Betliar“ začatú na jeseň 2019 sa po rôznych peripetiách s dodávkou stavebných materiálov a výrobkov počas krízového obdobia hlavnému dodávateľovi, firme SzTEL s.r.o. Rožňava, podarilo začiatkom leta dokončiť. Kultúrny dom po jeho modernizácii sme sprístupnili pre

verejnosť na malom podujatí Fit deň pre celú rodinu a dedinu dňa 27. júna 2020 pri slávnostnom otvorení outdoorového ihriska vedľa kultúrneho domu, vybudovaného vďaka projektu Program podpory lokálnych komunít Nadácie COOP Jednota s dotáciou 6.000.- €. Zároveň sa v tento deň uskutočnila vo vynovených priestoroch kultúrneho domu vernisáž dvoch výstav: Výstava obrazov betliarskych umelcov a Šikovné ruky našich seniorov. Na jeseň boli sprevádzkované nové Verejné sociálne zariadenia pre turistov a návštevníkov obce v rekonštruovaných priestoroch pôvodnej uhoľnej kotolne v kultúrnom dome, na ktoré nám prispelo Ministerstvo vnútra SR čiastkou 15.000.- €. Obci pri úprave okolia kultúrneho domu i ďalších prácach výrazne pomohla činnosť nového sociálneho podniku Obecný podnik služieb Betliar s.r.o. Aj keď sú stavebné práce na kultúrnom dome už ukončené, proces administratívneho a finančného vysporiadania projektu voči poskytovateľovi dotácie Slovenskej inovačnej energetickej agentúry je ešte neukončený, stále prebieha.

Rovnako to je aj u projektu Zberný dvor Betliar. Z dôvodu veľkého objemu stavebných prác naviac, ktoré musela financovať obec, sa vyčerpali rezervné zdroje obce a preto sa nemohli realizovať ostatné plánované akcie v tomto roku, prikročilo sa k úsporným opatreniam.

V danej situácii nám zostáva len dúfať, že v nadchádzajúcich týždňoch a mesiacoch sa situácia opäť stabilizuje a že sa budeme môcť vrátiť aspoň z časti do starých koľají. Do nového roku Vám všetkým prajem veľa úspechov, pevného zdravia, pohody a spokojnosti.

Pri čítaní tohto mimoriadneho vydania Betliarskych novín Vám prajem veľa príjemných chvíľ!

Ing. Ľubomír Zatroch, starosta obce

Betliarsky buk

Dnes niekto sedí v tieni, pretože ktosi kedysi dávno zasadil strom.

Je krásny zimný deň. Kráčame lesom. Naším cieľom je starý „betliarsky“ buk, ktorého torzo vidieť z niektorých častí obce. Pomaly stúpame vyššie. Okolité lesy poznačila veterná smršť, čo nám však umožňuje kochať sa peknými výhľadmi. Miestami sa odkrýva pohľad na dedinu, inde na blízke, ale aj vzdialenejšie vrchy a pohoria. Prichádzame k cieľu našej cesty. Na stráni, ktorá nesie stopy po silných vetroch, sa zjaví pred nami. Jediný, sám.

Stojí tu, ako Génius loci. Ohuruje nás svojou veľkosťou, vekom a silou žiť, vieme však, že nasledujúce leto bude jeho posledné . Vedľa neho na zemi leží obrovská časť kmeňa, ktorá odolávala víchriciam, ale nevydržala posledný zásah bleskom.

Zamýšľame sa nad jeho vekom. Čo všetko asi pamätá? Stojí tu, ako strážca, ako ochranca dediny pod ním.

Potom sa porozhliadame a naskytajú sa nám výnimočné výhľady od Silickej planiny na juhu až po Kráľovu hoľu. Pred nami učupený Betliar s majestátnou Tureckou v pozadí. S úžasom stojíme na tomto mieste.

Zrazu človeku prichádza ľúto, že odchodom starého buka stratí lokalita svoju atmosféru.

Cestou domov sa začínam pohrávať s myšlienkou, čo tak vysadiť tu nový strom, nie len kvôli nám, ale najmä pre budúce generácie. So svojím nápadom som sa zverila kamarátkam „walkerkám“. Všetky boli nadšené. Najmä Helenka Elexová a Marika Žúdelíková začali premieňať nadšenie na skutky. Od nápadu k realizácii je však niekedy dlhá cesta a času sme nemali veľa. Stromček bolo potrebné vysadiť do konca jari.

Plány nám skomplikovalo šírenie pandémie koronavírusu COVID-19. Dňa 21.4.2020, za prísnych protipandemických opatrení sme však náš stromček vysadili.

Na uskutočnení môjho zámeru pracovalo mnoho ľudí. Za podporu a spoluprácu patrí vďaka Ing. Štefanovi Zubriczkému, riaditeľovi Lesov SR, š.p., odštepný závod Rožňava, ktorý ma v mojej myšlienke v plnej miere podporil, zamestnancom Lesnej správy v Betliari, ktorí nám radili a prekvapili aj krásnou drevenou lavičkou pri buku. Finančne na zakúpenie stromu prispeli Betliarske walkerky, poslanci obecného zastupiteľstva a turisti z obce. Chlapi z Obecného podniku služieb Betliar sa s výsadbou v kamenistej zemi a manipuláciou s už veľkým a ťažkým stromom natrápili.

Vďaka týmto ľuďom ožilo miesto, ktoré by o chvíľu bolo označované len ako „tam, kde kedysi stál starý buk“. Možno sa stanú tradíciou vychádzky a stretnutia pri novom buku, ktorý sa nachádza na najkratšej ceste z Betliara na Volovec. Zastavme sa pri ňom, v horúčavách ožeľme trochu vody a polejme ho. Raz nás určite odmení chládkom pod jeho korunou.

Viera Vavrekova

Novinky z našej obce do Vášho mobilu

V OBRAZE
Viem, čo sa deje

Betliar - putovanie storočiami

Pri príležitosti 690. výročia prvej známej písomnej zmienky o našej obci uverejňujeme pôvodný príspevok bývalého kronikára obce Alexandra Madudu

História každej obce sa začína prvou písomnou zmien-kou. Takáto zmienka o našej obci pochádza z roku 1330. Nachádza sa v listinách zo súdneho sporu medzi rodom Mariášiovcov a potomkami Detricha Bebeka o majetky v našom okolí. Tieto listiny sa nachádzajú v štátnom archíve v Budapešti. V nich sa píše, že predmetom sporu je tiež osada Betler. V tom čase bol v Uhorsku kráľom Karol Robert. Pre nás známejší je však Matúš Čák Trenčiansky, ktorý mal na Gemeri hrad Balog a zomrel v roku 1321.

V ďalších dobách sa Betliar v žiadnych listinách nespomína; môžeme len predpokladať, ako sa tu žilo podľa toho, kto tu vládol. Tým bol rod Bebekovcov so sídlom na hrade Krásna Hôrka. Prvú zmienku o hrade máme v listinách z roku 1333, ale už v ďalšej listine z roku 1341 sa spomína ako majetok Bebekovcov. Bola to početná rodina, ktorej patrili po mnoho desaťročí obce na Gemeri okrem Rožňavy, ktorú v roku 1291 daroval kráľ Ondrej II. ostrihomskému arcibiskupstvu.

Pomerne podrobný životopis sa nám zachoval o Františkovi Bebekovi, ktorý sídlil na Krásnej Hôrke v čase, keď krajinu začali ohrozovať Turci, teda po nešťastnej bitke pri Moháči v roku 1526. Bebek bol na strane cisára Ferdinanda a stal sa gemerským županom. Spomína sa ako krutý vládca, ktorý robil z hradu výpady a drancoval okolité dediny, ale i susedných šľachticov. Na hrade zriadil tajnú mincovňu, v ktorej razil falošné mince. V Štítniku, Jelšave a Rimavskej Sobote pobral z veží kostolov zvony a kov z nich použil na razenie mincí a výrobu kanónov, ktoré ešte aj dnes môžeme vidieť v betliarskom parku. Keď v roku 1554 Turci obsadili jeho ďalší hrad Fiľakovo s tichým súhlasom cisára a zriadili tam svoje ústredie, pripojil sa k nim. V roku 1556 vyslal cisár proti nemu vojsko v počte 4000 pešiakov a 600 jazdcov, ktorí sa pripravovali na obliehanie Krásnej Hôrky. Bebekovi turecký spojenci tak prudko zaútočili na pod hradom táboriace cisárske vojsko, že toto sa nestihlo postaviť na odpor a pustilo sa na útek smerom na Dobšinú. Turci sa hnali za nimi. Vtedy sa naša dolina spoznala s Turkami a dosala sa pod ich nadvládu.

Bebek sa však po vyhratej bitke necítil na Krásnej Hôrke v bezpečí. Odišiel do Sedmohradska na dvor kráľovnej Izabely. Jej dôveru si však nezískal, znenávidela ho pre jeho nestálu povahu. V roku 1558 bol pozvaný do kráľovského paláca, kde ho prepadli najatí žoldnieri a šabľami ho rozsekali na kusy. Tak skončil najkrutejší tyran tohto kraja. Jeho syn Juraj pokračoval v otcových šľapajach. Prepadával mestá na Spiši a vypálil aj Košice. Zomrel v roku 1567 ako posledný mužský potomok rodu Bebekovcov.

Ľudia v Gemeri si meno Bebek pretlmočili do nášho gemerského nárečia. V detstve som niekoľkokrát počul od starších ľudí, keď chceli povedať, že niečo sa stalo už veľmi dávno, vyslovili: „To bulo ešte vtedy, keď Bebāk bojoval“.

Po drancovaní obcí a mestečiek zemepánmi prišlo na obyvateľstvo tohto nášho okolia ďalšie utrpenie - zdieranie Turkami. Turci žiadali od podrobených obcí často nesplniteľné dávky nielen v peniazoch, ale aj v naturáliách.

Na vyberanie týchto dávok chodievali z Fiľakovského hradu trestné výpravy. Kam tie vkročili, tam nebolo ohľadu, ani milosti. Prenasledované obyvateľstvo sa rozpŕchlo po horách. V mnohých obciach ostali len niekoľkí odvážlivci. Len v rokoch 1625 – 1627 vypálili Turci v Gemeri 102 obcí, ktoré neplatili predpísané dávky načas. Bolo to najstrašnejšie obdobie v dejinách Gemera. 150 rokov okupovali Turci južné kraje Slovenska. Spod ich panstva sa naša krajina oslobodila až v roku 1683.

Po odchode Bebekovcov spravovali hrad Krásnu Hôrku cisárom menovaní kapitáni. V roku 1575 bol za kapitána hradu vymenovaný Peter Andráši, ale až jeho vnukovi Matejovi sa podarilo dostať hrad do dedičného vlastníctva rodu. Takto prešiel hrad aj s poddanskými obcami do rúk novej šľachtickej rodiny Andrášiovcov.

V 17. storočí prešli našim územím vojská rôznych povstalcov: Štefana Bočkayho, Gabriela Bethlena, Juraja Rákóciho, Imricha Thökölyho, ale aj cisárske vojská. Všetci drancovali obce a mestečká.

Podľa overených záznamov z roku 1653 mala obec Betliar svoje pečatidlo, na ktorom bol zobrazený lemeš a čerieslo - znaky poľnohospodárskej činnosti. Tento motív bol použitý aj pri tvorbe súčasného erbu obce, ktorý bol slávnostne daný do používania v roku 1998.

V rokoch 1644 a 1645 zúrila v našom okolí cholera, počas ktorej len v Rožňave zomrelo takmer dvetisíc ľudí.

V 18. storočí nastal v našom okolí rozvoj baníctva a hutníctva. Takmer v každej obci od Dobšinej po Plešivec, ale aj v Štítnickej doline boli hámre na spracovanie železa.

Začiatkom 18. storočia začal barón Štefan Andráši stavať v Betliari kaštieľ. Možno predpokladať, že na mieste, kde teraz stojí kaštieľ, bol predtým hrádok, ktorý mal obrannú funkciu.

Koncom 18. storočia začalo sa v Betliari so spracúvaním železnej rudy vo vysokej peci a v dvoch hámroch. V roku 1847 pribudla valcovňa a v roku 1853 druhá vysoká pec. Podľa Malej slovenskej encyklopédie z roku 1993 bol v Betliari prvý parný stroj v železiarstve na Slovensku. Železiarske podniky v Betliari zanikli koncom 19. a začiatkom 20. storočia.

V roku 1847 sa dostali majetky Imricha Andrášiho do konkurzu. Tieto majetky, vrátane kaštieľ a železiarní v Betliari prevzal gróf Tomáš Nádašdy na dobu 30 rokov. Potom ich opäť vrátil Andrášiovcom.

Riaditeľstvo železiarní grófa Tomáša Nádašdyho v Betliari vydalo v roku 1849 pre svojich robotníkov pokladničné poukážky, ktoré nahradzovali peniaze v hodnotách: 1 grajciar, 1 zlatý a 4 zlaté. Hodnoty boli na poukážkach uvedené v troch rečiach: maďarsky, slovensky a nemecky. Hodnota 4 zlaté sa rovnala odmene za približne sedemdňovú prácu v železiarni.

O živote ľudí v Betliari v 19. storočí nie sú podrobné záznamy, iba kusé informácie, napr.: Dňa 26. mája 1830 požiar zničil 41 domov. Dňa 26. apríla 1856 zhorelo 117 domov, aj evanjelický kostol a fara. Zaiste vtedy zhorela aj kronika, ak nejaká bola.

O 20. storočí už máme dostatok informácií a máme vedené aj kroniky. Začiatok 20. storočia bol v znamení vysťahovalectva našich ľudí po zániku železiarskych podnikov. V 1. svetovej vojne padlo 19 našich občanov. Po vzniku prvej Československej republiky prestal v obci národnostný útlak, rozprúdil sa kultúrny a spolkový život. V druhej svetovej vojne prišlo o život 11 našich občanov. Ľuďom v obci sa ťažko žilo, lebo Betliar bol pohraničnou obcou. Preto privítali vyhlásenie SNP a aktívne mu pomáhali.

Po oslobodení sa začalo obdobie najväčšieho rozvoja obce. Vybudovali sa viaceré závody, ľudia si stavali nové domy, vznikli nové ulice. Do obce začali prichádzať výletníci a Betliar sa stal známy nielen v našom štáte, ale aj v zahraničí. Po roku 1989 bol do obce zavedený plyn, ukončila sa veľká oprava kaštieľa a prestavba hlavnej cesty. Prišli však aj neúspechy, a síce zánik niektorých závodov a strata pracovných miest, nezamestnanosť.

V novom tisícročí sa uskutočnili opravy obidvoch kostolov, ako aj Domu smútku, a čo je pozoruhodné, do obce prišli seriózni podnikatelia, ktorí začali opravovať nevyužívané budovy. Tak vznikli dva moderné penzióny a začala sa výroba papierenských výrobkov v opustených priestoroch bývalého závodu Zdroj.

Prajem všetkým našim občanom a rodákom roztrúseným po svete, aby sa im v obci dobre žilo, aby sa sem vždy radi vracali a aby boli pyšní na Betliar, lebo on je skutočnou perlou medzi ostatnými dedinami.

Zdroj: Kronika obce Betliar, Alexander Maduda, kronikár obce v rokoch 1982 - 2010 (†)

Dve výstavy

Pri príležitosti otvorenia kultúrneho domu v Betliari a v rámci osláv 690. výročia obce bola v priestoroch kultúrneho domu inštalovaná výstava výtvarníkov pôsobiacich v obci Betliar.

Otvorenie výstavy sa uskutočnilo 27. júna 2020 v malej sále kultúrneho domu. Vystavovali betliarski výtvarníci Mgr. Jana Kušnierová, Vlasta Bujnovská, Milan Kostúr a Albert Šmihula.

Všetky vystavené obrazy boli zamerané na tematiku obce Betliar s betliarskym parkom a kaštieľom, boli tam obrazy z bývalej betliarskej maše a mnoho obrazov prírodných scenérií okolia obce.

Zároveň v miestnosti Klubu dôchodcov bola otvorená výstava diel šikovných rúk členiek Jednoty dôchodcov v Betliari. A bolo čo obdivovať!

Po otvorení výstav sa uskutočnila s autormi beseda o ich tvorbe. Výstavy sa stretli s veľkých záujmom obyvateľov obce, preto ich prezentácia bola predĺžená o niekoľko dní.

Mgr. Jana Kušnierová

Pamiatky a pamätihodnosti obce Betliar

Betliar sa stal známym a hojne navštevovaným miestom najmä od roku 1952, kedy sem prišla významná slovenská vedkyňa, historička umenia a výtvarníčka doktorka Alžbeta Güntherová – Mayerová. Neprišla sem dobrovoľne. Bola násilne vysídlená z rodnej Bratislavy po tom, ako jej v ilavskej väznici umučili manžela a zbavili ju majetku. Prišla sem so svojim sedemročným synom, invalidným bratom a sesternicou, vdovou Margarétou Csiskovou, rovnako násilne zbavenej majetku. A to mohla byť ešte rada, že sa dostala do Betliara a nie na pôvodne určené miesto – jednotné roľnícke družstvo v juhogemerskej obci Husiná. Bola to zásluha básnika Laca Novomeského, ktorý v tom čase ako člen komunistickej strany zastával významnú funkciu na Povereníctve školstva a osvety v Bratislave, a ktorý si uvedomil, že betliarske andrássyovské zbierky v znárodnenom kaštieli, s ktorými sa počítalo ako s novými exponátmi v bratislavských múzeách, môže spracovať jedine odborník. Zo svojho bratislavského bytu s elektrinou, vodovodom, kúpelňou a plnou pivnicou uhlia a dreva sa traja dospelí a jedno dieťa dostali so svojimi najnutnejšími vecami a niekoľkými rodinnými pamiatkami do dvoch studených kamenných miestností bez elektriny, vody a kúrenia. Jediné, čo ich potešilo, bol jesennými farbami vyzdobený betliarsky park. Napriek veľmi ťažkým podmienkam sa doktorka Güntherová ihneď po príchode pustila do spracovávania všetkých pamiatok, ktoré v Betliari zanechali Andrássyovci. Keď sa však dozvedela, že ňou spracované zbierky majú byť odvezené do Bratislavy a kaštieľ má byť využitý ako internát rožňavského baníckeho učilišťa, nehodlala sa s tým zmieriť a vzhľadom na jej bratislavské odborné kontakty podnikla všetky kroky, aby kaštieľ uchránila pre múzeum bytovej kultúry šľachty, čo sa jej po veľkom úsilí aj podarilo. Už v roku 1953 bol kaštieľ otvorený pre verejnosť, a okrem bývalého majordóma posledných Andrádssyovcov, pána Kišša, sprevádzali turistov aj miestne študentky (pre zaujímavosť spomeniem aspoň dve mená: Jolanka Hajzerová a Eva Kušnierová). Andrássyovský archív dostal tiež fundovaného správcu v osobe pána Špildu a riaditeľom nového múzea sa stal bývalý štátny notár Július Klincko. Pani doktorka však bola zaťažená aj ďalšou prácou. Nakoľko na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave nemal kto prednášať dejiny umenia, pozvali ju. Z toho dôvodu cestovala dvakrát týždenne vlakom do Bratislavy, čo ju nesmierne

zaťažovalo napriek tomu, že to bol jediný slušnejší zdroj jej príjmov. Sesternica Margareta Csisková, vyštudovaná maliarka, dostávala iba veľmi skromnú sociálnu podporu, takže sa musela začať živiť sama. V jej skromnom príbytku, ale i v parku vyučovala betliarske deti kresleniu a maľovaniu za mesačný poplatok desať korún. Vzhľadom k tomu, že pani doktorka bola maximálne zaneprázdnená, vychovávala jej syna Petra, ktorý v Betliari začal chodiť do základnej školy. Invalidného brata pani doktorky sa podarilo umiestniť do ústavu v Spišskej Novej Vsi. Obrazy maliarky, ktorú všetci volali teta Gréta alebo po betliarsky Grétinéna, sa veľmi často ocitli v mnohých betliarskych domácnostiach za potravinové dary – mlieko, maslo, vajička, ovocie a pod., takže sa dodnes zachovali v hojnom počte.

V roku 1955 sa doktorka Güntherová vrátila do Bratislavy ako stála docentka na Vysokej škole výtvarných umení, kde neskôr študoval aj jej syn. Teta Gréta zostala v Betliari, ktorý si veľmi obľúbila, a hlavne betliarsky park zobrazila na mnohých obrazoch. Zomrela v roku 1966 a v pochovaná je na miestnom cintoríne.

Doktorka Güntherová v Bratislave vychovala celé generácie slovenských výtvarníkov a historikov umenia. K absolvovanou tohto druhu štúdia nepriamo pomohla aj autorke týchto riadkov. Zomrela v Bratislave po nešťastnej autohavárii vo veku necelých 68 rokov. Pochovaná je na evanjelickom cintoríne Pri Kozej bráne v Bratislave.

Týmto úvodom som naznačila, že najvýznamnejšou kultúrnou pamiatkou Betliara je jeho kaštieľ plný pôvodného zariadenia, nábytku, obrazov, porcelánu a exotických zbierok. Betliar má však aj ďalšie, veľmi hodnotné pamiatky. Najvýznamnejšou z nich je betliarsky park plný vzácnych stromov (dnes už, pravda, trochu preriedených), a niekoľkých parkových architektúr a sôch typických pre zámocké parky v celej Európe.

Hneď pri hlavnej bráne parku, vedľa bývaleho bytu pána riaditeľa Klincka (pôvodne byt rodiny Altovcov pochovaných na miestnom cintoríne; Ján Alt bol výborný fotograf a zachoval nám mnoho fotografií z Betliara jeho čias uchovávaných v obecnej kronike) stoja na pilieroch brány dve kamenné sochy zobrazujúce gréckych bohov Apolóna a Venušu. Sú to kópie, originály sú po reštaurovaní uschované v depozite múzea.

Hneď za vstupom do parku nás zaujme skupina stavieb na ľavom brehu potoka. Prvou je rotundovitá budova bývalej bibliotéky, ktorú v roku 1816 dal postaviť Leopold Andrássy pre uloženie rodovej knižnice. Okrem členov rodiny ju využívali aj členovia Učenej spoločnosti malohontskej. Koncom 19. storočia za Emanuela Andrássyho presťahovali knihy do kaštieľa, do priestoru bývalej obrazárne. V rotunde ale zostali všetky pôvodné drevené knižničné regály, pavlače so zábradlím a točité schodíky, ktoré, žiaľ, boli v 80. rokoch 20. storočia odstránené a zničené. V súčasnosti nie je tento priestor využívaný, hoci by bol vhodný na umiestnenie mnohých zbierok múzea, ktoré sú uložené v depozitoch (napríklad poľovníckych trofejí).

Druhou, nesporne zaujímavou budovou je dom záhradníka postavený v tirolskom štýle s čiastočne hrazdeným murivom. V suterénnych priestoroch domu bola grófska práčovňa, ku ktorej prislúchala sušiareň pod vysokou strechou. Dnes je dom využívaný na ubytovanie návštev múzea alebo bádateľov.

Podobné využitie má aj susedný prízemný domček, v ktorom pôvodne býval grófsky kočiš. Tiež sú v ňom ubytovacie priestory.

Chodník pod touto trojicou budov ústi pri drevenej lávke ponad potok a prechádza k starému schodisku, ktorá vedie k peknej drevenej rumpálovej studni nedávno zreštaurovanej v pôvodnej farebnosti a k bývalému domu služobníctva, dlhej budove s drevenou pavlačou, v ktorej bývala skoro štyri roky doktorka Güntherová so svojimi príbuznými. Dnes je budova využívaná ako depozit múzea, pokladňa a výstavné priestory. Pôvodne tu bola umiestnená aj grófska kuchyňa, z ktorej sa jedlo nosilo do kaštieľa a keď vychladlo, prihrievalo sa vo vtedajšej „mikrovlnke“ – plechovej vykurovanej skrini, ktorá sa dodnes v kaštieli zachovala.

Slávnostný dvor kaštieľa (z francúzštiny: „cour d' honneur“) je priestor pred hlavným vstupom, ktorý je v betliarskom parku vyplnený veľkou fontánou s nádržou v tvare štvorlistu s vodometom. Fontána je obrúbená vysadenou ornamentikou zo strihaného kruškpánu. Dominuje jej ženská postava s krídelkami symbolizujúca grécku bohyňu duševnej krásy Psyché vyhotovená zo železnej liatiny, ktorá je okrem zimných mesiacov obmývaná vodou z centrálne umiestnenej trysky.

Na susednom záhone s vysadeným kruškpánom stávala vzácna japonská plastika Budhu zo začiatku 19. storočia vyhotovená z ušľachtilej bronzovej zliatiny. Plastika bola v lete roku 2005 odcudzená a dosiaľ sa nenašla.

V tom istom roku boli z parku odcudzené dve ďalšie plastiky: postava černocha zo železnej liatiny stávajúca na kamennom podstavci za kaštieľom a o niečo vyššie v lesíku na vysokom podstavci stojaca drobná plastika stredovekého rytiera. Ani tieto sochy sa dosiaľ nenašli.

Oproti severnému bočnému vchodu do kaštieľa stávala na vysokom travertínovom podstavci drobná plastika diviaka, pod ňou bývala krásna lavička vytesaná z ružovkastého mramoru, ktorá nevedno ako, z parku zmizla ešte v 70. rokoch minulého storočia. Zmizla aj drobná plastika diviaka, neskôr nahradená postavou malého Egypťana s amforou. V záujme ochrany pred jej odcudzením ju premiestnili do kaštieľa rovnako ako ďalšie dve plastiky – medveďa a druhého černocha, ktorý stával pri tzv. slobodomurárskom pavilóne.

Slávnostný dvor pred kaštieľom uzatvárali zo severnej strany tri budovy bývalého majera, z ktorých dve sú dnes využívané ako depozity múzea a jedna bola prestavaná na súkromný penzión. Že v nich Andrássyovci chovali pôvodne ušľachtilé plemená koní dokazujú kamenné sochy konských hláv v umiestnené na štítoch všetkých troch budov.

Hlavná parková komunikácia, ktorá vedie od vstupnej brány priamo ku kaštieľu, je pri vstupe do priestoru slávnostného dvora vyčlenená dvojicou kanelovaných stĺpov zo železnej liatiny, ktoré sem boli prevezené z bývalého andrássyovského parku vo Vlachove a využívajú sa ako žardiniéry s vysadenými kvetmi. Rovnako z Vlachova bola do Betliara privezená aj krásna kovaná železná brána s renesančnou ornamentikou uzatvárajúca dvor pri budove služobníctva.

V jej blízkosti, v záhone za nízkou kruškpánovou ohradou stojí na kamennom podstavci zaujímavá kovaná košovitá mreža ukončená vo vrchole motívom pávieho chvosta, ktorá mohla stáť pôvodne nad studňou. Keďže Andrássyovci chovali v parku aj pávy (ich voliéra sa nezachovala), ešte v 50-tych rokoch minulého storočia sme tie pávy často vídavali sedieť práve na tej studňovej mreži – ale aj ony postupne z parku zmizli.

V strednej časti parku sa nachádza niekoľko zaujímavých objektov tvoriacich drobnú parkovú architektúru. Prvým z nich je plechový červený pavilón, ktorý stával pôvodne nad sochou Budhu pred kaštieľom, neskôr bol umiestnený k tenisovému kurtu ako úschovňa tenisových potrieb. V 50-tych rokoch bol na tomto mieste bufet s vybetónovanou tanečnou plochou, v nedeľu tam hrávala hudba a dokonca sa tam aj tancovalo. Príbuzným objektom je tzv. japonský drevený zastrešený most cez potok rovnako červenej farby. Veľká povodeň začiatkom 70-tych rokov most strhla, takže sa musel postaviť odznovu z nového materiálu, pôvodná zostala strecha s krovom.

Tretím objektom je umelá jaskyňa, tzv. grotta s kamennou kopulou, ktorá bola v interiéri doplnená malým polkruhovým bazénikom a tromi liatinovými plastikami na spôsob rímskych kúpeľov. V strede kompozície dominovala štíhla postava nahého mladíka opretého o kmeň stromu ovinutého viničom, po jeho stranách boli dvaja amoreti sediaci na delfínoch a trúbiaci na mušle. Celý výjav bol osvetlený kruhovým otvorom v kopule vyplneným farebnými sklíčkami. Tie sa už dávno pominuli, spadla aj kamenná kopula, ktorá bola nahradená betónovou. Začiatkom 90. rokov minulého storočia zmizla najprv jedna plastika amoreta na delfínovi a čoskoro nato boli obidve zvyšné plastiky násilne rozbité a v kusoch uschované v drevenej kôlni na dvore bývalej budovy služobníctva, kde ležia nepovšimnuté dodnes. Táto drobná stavba je známa ako Hermesova studňa; nevedno, kto jej prisúdil tento názov, lebo mladík v jaskyni nebol boh obchodu a posol bohov Hermes, ale Bakchus, boh dobrého vína a nespútaných osláv – bakchanálií. Dnes je však jaskyňa prázdna, i keď je (trochu neskoro) uzavretá kovanou mrežou.

Zo severnej i južnej strany grotty dopĺňajú malebné zákutia parku dve kruhové fontány s vodometmi. Kamenná obruba južnej z nich bola značne poškodená a preto odstránená; provizórne kovové zábradlie namiesto nej tam stojí dodnes.

Povyše, na ostrovčeku obmývanom dvomi odrazenými ramenami potôčika, stojí osemuholníková stavba pavilónu s oknami v tvare geometrických slobodomurárskych symbolov. Odtiaľ názov Slobodomurársky pavilón. Steny jeho interiéru sú ozdobené maľbou antického chrámového stĺporadia, ktoré evokujú interiér chrámu. V interiéri kedysi stávala biela mramorová socha – ženské torzo pokryté štylizovanou rybárskou sieťou – dnes je socha kvôli bezpečnosti umiestnená v kaštieli. Namiesto nej sú na podlahe uložené dva poškodené kamenné barokové epitafy (náhrobné kamene), ktoré boli v 70-tych rokoch minulého storočia sňaté z budovy poľovníckeho pavilónu v blízkom lese. Pôvodne ich bolo päť, všetky boli vtedy reštaurované. Nevedno, ako a kedy sa tri z nich stratili a dva zvyšné poškodili, takže z pôvodnej zbierky Emanuela Andrássyho ostalo iba torzo.

Unikátnou stavbou betliarskeho parku je veľký vodopád nad tzv. Račím rybníkom, do ktorého bola odrazená voda z Veľkého jazera v hornej časti parku. Je to najväčší umelý vodopád v slovenských parkoch. Kamenná stavba s vrchným klenbovým oblúkom a monumentálnym schodiskom stojí nad v priestormi vytesanými v rastlej skale – pôvodným domovom dvoch ľadových medveďov, ktoré Andrássyovci v parku chovali. Vypreparované kože z nich sú umiestnené v kaštieli. Vodopád je súčasťou unikátneho vodného systému, ktorý využíva výrazne stúpajúci terén parku a vďaka samospádu napája všetky fontány bez akéhokoľvek čerpadla. Jeho súčasťou je aj vyrovnávacia nádrž v hornej časti parku v mieste zvanom Za zverníkom napájaná zvyšnou vodou prichádzajúcou k vodopádu v čase výdatných dažďov. Vodopád bol pred niekoľkými rokmi kvalitne zreštaurovaný.

V hornej časti parku zberá odrazenú vodu z Betliarskeho potoka prameniaceho pod masívom Volovca Veľké jazero. Je to vari najmalebnejšia časť parku, tiché miesto zaručujúce výdatný relax a oddych pre každého návštevníka. V 50-tych a 60-tych rokoch minulého storočia sa jazero využívalo aj na člnkovanie, čo, žiaľ, postupne zaniklo. Drevené mólo nad jazerom ústi do malej besiedky s červenou strechou, ktorá návštevníkom dobre poslúži v čase dažďa. Nad jazerom sa týči romantická valcovitá kamenná veža s kužeľovitou strechou, ku ktorej sú pristavané murované prístavky s malými okienkami. To bol kedysi andrássyovský zverinec. Veža opatrená solídnou mrežou a napájacím bazénikom bola domovom párika medveďov hnedých, v ostatných priestoroch sídlili rysy, vydra, kuna, jazvec, orol a v blízkej ohrade muflóny. Dnes je objekt opustený, jeho pôvodná šindľová strecha bola nahradená novou z trvácnejšieho medeného plechu.

Na vrchole svahu nad zverincom, vedľa modernej chaty lesného závodu, sa zachovalo torzo umelej zrúcaniny, častej romantickej výzdoby slovenských parkov. Zvyšok múru s oblúkovou kamennou arkádou je porastený divým viničom, ktorý počas jesene je príjemným farebným spestrením v zeleni okolitých stromov a trávnika.

Počas návratu od Veľkého jazera nás cesta zavedie po kamennom zaklenutom moste na pagaštanovú aleju, z ktorej približne v strede jej dĺžky sa odpája osobitná bočná aleja vedúca k najzaujímavejšej architektúre betliarskeho parku, ktorou je osobitne a skoro úplne mimo hlavnej vetvy parku stojaci kamenný dvojvežový poľovnícky pavilón zvaný Bosňák so zachovanými konzolami poľovníckeho posedu na južnej veži. Nad stavbou sa rozprestiera voľná rozľahlá lúka, na ktorú sa vychádza napásť ráno a podvečer zver z blízkej zvernice. Bolo to miesto grófskych postriežok a poľovačiek, ktoré sa končili spravidla bujarou zábavou v priestoroch pavilónu. Emanuel Andrássy plánoval túto budovu využiť aj ako múzeum pre uloženie svojich zbierok, čo začal tým, že do steny severnej veže dal vmurovať päť barokových kamenných epitafov, ktoré sme spomínali pri Slobodomurárskom pavilóne. To sa ale nikdy neuskutočnilo a pavilón ostal dlhé roky opustený až kým do jeho šindľovej strechy neudrel blesk. Strecha zhorela, ale čoskoro bola nahradená novou z rovnakého materiálu. Aj to už bolo dávno, niekedy začiatkom 80-tych rokov minulého storočia, takže dnes už aj táto krytina je stará, poškodená, do objektu prší a zub času sa doň nemilosrdne zahrýza.

Hlavná trasa pagaštanovej aleje končí pri objektoch sídla múzea, z ktorých sú pôvodné dva (i keď už značne zmenené): V bývalom sídle správy kaštieľa a parku je dnes reštaurátorská dielňa, v bývalej budovy ateliéru Gejzu Andrássyho, inak nadaného maliara, sídli riaditeľstvo múzea.

Z pôvodnej kamennej ohrady parku sa zachovala časť na severnej hranici parku nad Veľkým jazerom, malá časť s bránkou na západnej hranici parku pri vyrovnávacej nádrži vodopádu a najväčšia časť na východnej strane ohraničujúca rotundu a dom záhradníka. Táto časť murovanej ohrady ústi do murovanej romantickej bašty s cimburím obrátenej k obci, na ktorej je umiestnené vzácne renesančné bronzové delo z hradu Krásna Hôrka s menom jeho majiteľa Františka Bebeka. Rovnaké dve delá sú umiestnené na murovaných podstavcoch (pôvodné cimburie tu už nebolo obnovené) na severnom a západnom nároží kaštieľa.

Posledným murovaným objektom v parku, ktorý ale už nie je taký zaujímavý pre náštevníka, je dlhá budova pivnice zasunutá do svahu oproti tisovej aleji za kaštieľom, ktorá počas vojny slúžila aj ako úkryt pred ostreľovaním obce pre jej obyvateľov; v 70-tych rokoch minulého storočia bola upravená ako protiatómový kryt a dnes slúži technickým potrebám múzea.

V samotnej obci sa nachádza niekoľko ďalších pozoruhodných pamiatok. Najstaršou z nich je pôvodne gotický rímskokatolícky kostol sv. Alžbety vdovy zo 14. storočia, ktorému neskôr darovali reprezentačný barokový oltár Andrássyovci. Oltár bol zničený, zachovali sa z neho dva tabuľové maľby apoštolov sv. Petra a Pavla, socha žehnajúceho Boha Otca uložené v depozitári Galérie Baníckeho múzea v Rožňave a dve drevené sochy uhorských kráľov sv. Štefana a Ladislava, ktoré sú v súkromnom vlastníctve. V interiéri kostola sú dva novšie oltáre z 19. storočia a barokové rečnisko kazateľnice so sochami evanjelistov, práca ľudového rezbára.

Kostol evanjelickej cirkvi a.v. bol postavený po vydaní Tolerančného patentu cisára Jozefa II. v závere 18. storočia. V 19. storočí k nemu pribudla veža opatrená zvonmi a kostol dostal nový murovaný oltár s obrazom Kristus a Samaritánka od významného levočského maliara Jozefa Czauczika. Z pôvodného neskorobarokového zariadenia sa zachovala kazateľnica a krstiteľnica. Interiér kostola vymaľoval na začiatku 20. storočia ornamentálnymi maľbami významný rožňavský maliar kostolov Július Ádám.

Zo zaujímavých betliarskych stavieb treba ešte spomenúť budovu evanjelickej fary, vedľajšiu budovu bývalej evanjelickej školy, dnes škôlky, budovu lesnej správy, ktorá sa od čias Andrássyovcov skoro vôbec nezmenila, budovu bývalého obchodu a bytu prvorepublikového podnikateľa Aloisa Šebla, dnes penzión Barónka, ktorá bola postavená na mieste rodného domu významného betliarskeho rodáka, husľového virtuóza Juraja Kazameka, budovu bývalej ľudovej školy z roku 1911, dnes, žiaľ, opustenej, pôvodné byty zamestnancov Vyšnej a Nižnej maše, zvyšky náhonu bývalej vodnej elektrárne a domy zamestnancov bývalej andrássyovskej píly, z ktorých dom po ľavej strane cesty do Gemerskej Polomy je poslednou ukážkou tzv. priemyselného stavebného štýlu na území okresu; napriek tomu je opustený a hrozí mu pomalý zánik.

Máloktorá obec v okolí má to šťastie, že má ďalší park ešte aj vo svojom centre. Betliarsky malý park pred budovou lesnej správy založený Andrássyovcami, je vzorne udržiavaný. K starej ozdobe parku - kamennej soche sv. Jána Nepomuckého stojacej na vysokom stĺpe, ktorú dal postaviť svätému patrónovi rožňavskej diecézy biskup Anton Andrássy pribudol v posledných rokoch pamätník 675. výročia založenia obce, ktorý tvorí masívny balvan privezený sem z Volovca, na ktorom je umiestnená bronzová nápisová tabuľa.

V Betliari. 12.10.2020 *Mgr. Edita Kušnierová*

Chotárne názvy v katastri obce

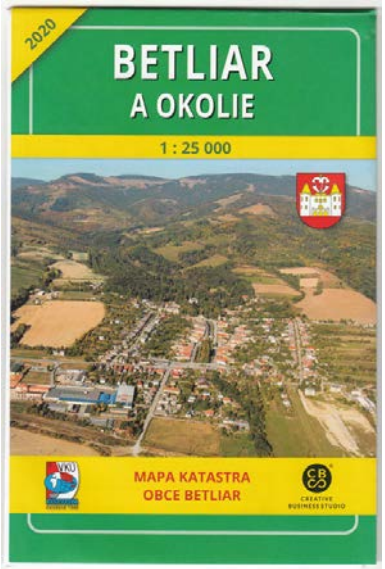
Aby neboli zabudnuté a navždy stratené tradičné, našimi predkami vymyslené a z generácie na generáciu odovzdávané miestne názvy dolín, vŕškov, kútov nášho chotára, vznikol úžasný nápad vydať k narodeninám obce mapu nášho katastra. Otcom myšlienky je JUDr. Ľudovít Ján Šomšák, náš rodák, čestný občan a zanietenec betliarskej histórie.

Mapa uzrela svetlo sveta v máji, kedy nám boli doručené prvé výtlačky z Kartografického ústavu .... A ako ju najlepšie uviesť do života? Určite tým, že si ju prví majitelia vezmú do ruksaku na vychádzku do okolia. Tak sa aj stalo. Prvé augustové ráno nás potešilo krásnym počasím a preto sme sa s radosťou v skupinkách vybrali na putovanie po trase Bosniak – Pri veľkom buku – Predné lazy –športový areál.

Na vrchole nášho putovania sa nám otvorili výhľady na hory a vŕšky v okolí, ale najmä sme si užívali výklad autora mapy, ktorý nielen prezradil názov kopca, dolinky, cestičky, ale pospomínal, ako náš chotár vyzeral v časoch minulých.

Vo výklade sme pokračovali aj počas posedenia v športovom areáli, kde nám chutný guláš pripravili členovia JDS základnej organizácie v Betliari. Guláš bol úžasný a všetkým chutil.

A či sme odhalili všetky dávne chotárne názvy? Jeden stále zostáva záhadou. Prezrádza názov „Pod kostelškom“, že na Strakovej bol v dávnych dobách stredoveku kostolík či dokonca kláštor? Vyvinula sa zaujímavá debata medzi dvoma bádateľmi v histórii pánom Šomšákom a mladým Tomášom Očkaikom, ktorý tému zaniknutých kostolíkov na Gemeri spracovával vo svojej stredoškolskej práci.

Spoločne sme si užili krásny deň. Mapu ešte nemáte a chceli by ste ju získať? Je možné si ju kúpiť na obecnom úrade, alebo sa opäť zúčastniť na niektorom zo slávnostných podujatí.

Ing. Helena Elexová

CHOTÁRNE NÁZVY

Z jazykového hľadiska chotárne názvy patria do kategórie zemepisných názvov uľahčujúcich nám orientáciu v teréne, na mape aj pri vzájomnej komunikácii. Rokmi podliehajú rôznym deformáciám v ľudovej etymológii, prekladovým omylom a chybám, dokonca aj s úmyselným zámerom. Pre oživenie pamäti a pre pamäť budúcich generácií je dobré a správne z času načas, ak máme po ruke ich písomnú podobu, zopakovať si ich.

Ide o pozemky v kultúre orná pôda, lúky a pasienky, lesné porasty, vinohrady a kótované vrchy, ktoré sú v hraniciach chotára (katastra) obce, v našom prípade Betliara.

Pozemky v kultúre orná pôda, lúky a pasienky

Medzi vodami, Pri mlyne, Vyše mlyna, Pri hati, Behánov, Chotárie, Paseky, Lúka pri Úliku, Pri Vágnerovi, Nižné a Vyšné záhumienky, Konopiská, Pod Rôtovým.

Blatné hlavice, Pod Dubníkom, Za Schvarzluhom, Pod stráňou, Medzi jarky, Krátke, Lúška, Jamina, Kemenné, Pod Malohrášok, Obecná pastva na Strakovej, Pod baňou.

Hliny, Nad Hlinami, Dlhé zeme, Široké prielohy, Za Zverníkom, Vyše Zverníka, Jelšinky, Pod kostolkom, Lúka pri Bosniaku, Lesník.

Horské lúky: Nižná Kankulová, Vyšná Kankulová, Predné lazy, Zadné lazy, Javoriská, Lúka na Jandoline, Malý láz, Veľký láz, Lúky na Ždiari, Skališky, Mitranová, Veľká lúka, Geruškov prieloh, Kostolný prieloh, Košutova lúka, Špildova lúka, Orsinka, Na Štilbašskom, Na mláške, Urbanove lúky, Uhrovčíkova, Závozný pasienok, Školníkov prieloh.

Hory a lesy

Pod stráňou, Na Hrbe, Dubníky, Pri buku, Pod Sporným, Na Stádielku, Mitranová, Myší diel, Echkova dolka, Závoz, Pod Závozom, Zadný bán, Veršík, Brambuš, Borovničné, Pod Holým vrchom, Holý vrch, Sedlo Volovca, Javorina, Poruby, Hlavenok, Kňazova, Na Mochu, Pereš, Ploština, Rakovičova, Palušovo, Pinkušovo.

Kótované vrchy

Straková, Holý vrch, Šramky, Balochova hoľa, Volovec sedlo, Veľký vrch, Sporný, Tisícka, Požarov, Skalisko, Dubník, Turecká.

Nekótované vrchy

Kopáň, Jánoška, Hrb.

Doliny

Dolina (od Zálesáku po sútok Palušovského a Červeného potoka), Pinkušovská dolina, Palušovská dolina, Dolina červených smrekov, Jandolina, Coltova dolina(Turecká), Pátrova dolinka.

Potoky

Betliarsky potok (od sútoku Palušovského a Červeného potoka), Palušovský potok, Červený potok, Pinkušovský potok, Hlboký potok (vyúsťuje v Doline 300m pod bývalou maštaľou pre kone, zberné územie spod kankulových lúk). Potok z Jandoliny (posledné roky s minimálnou výdatnosťou, vlieva sa na Nižnej Maši do Slanej), Štolcov potok (Turecká).

Jarky

Brambušov jarok, Kňazov jarok, Suchý jarok, Medzi jarkami.

Ostatné miestne názvy aktuálne i neaktuálne

Vyšná Maša, Nižná Maša, Majer, Čapáš, Mickina záhrada, Biela hlina, Koplalov, Pri starej pastierni, Mošidlá(koniec krátkej ulice, dnes zastavané), Píla, Pri bachterni, Rajčula (bývalá jazdiareň a cvičisko horských strelcov), Zálesák, Cigánska uliška, Gaštanka, Na hôrke (dnešný drevosklad V. Maša), Na štieti (Pod Tureckou a Pod Stráňou), Veľké tŕnie, Výhon, Na mláške, Kamenolom (pod Volovcom), Pri tehelni (Hliny, vedľa cesty do G. Polomy), Krivý potok (pôvodné pomenovanie Betliarskeho potoka), Pri špricbrunku (vodomet v parku vedľa chodníka na futbalové ihrisko).

Pri názvoch v betliarskom nárečí bol zachovaný pôvodný gemerský nárečový pravopis.

Podstatná časť miestnych chotárnych názvov je publikovaná v knihe Betliar monografia, L.J.Šomšák a kol.

Ak máte vedomosti o miestnych chotárnych názvoch, ktoré nie sú publikované, dajte vedieť na Obecný úrad, Betliar. Ďakujeme.

Ľudovít Ján Šomšák

Prechádzka k betliarskemu granitu

Dňa 22. augusta sa uskutočnila prechádzka k jednej z geologických zaujímavostí obce, k tzv. betliarskemu granitu. Teleso granitu vystupuje na povrch v oblasti Zvernice Betliar. Je situované vo vzdialenosti približne 3,7 km SSV smerom od centra obce, v nadmorskej výške 550 m, na pravom brehu Palušovského potoka.

Granity patria do väčšej skupiny tzv. granitoidných hornín. Z hľadiska vzniku ich zaraďujeme medzi magmatické hlbinné horniny. Tieto vznikli pomalým vykryštalizovaním granitovej magmy. Magma je prírodná minerálna tavenina, ktorá vzniká pretavovaním hornín v hlbokých častiach zemskej kôry. V hĺbkach 5 – 20 km pod zemským povrchom granitová magma pomaly chladne a tuhne pričom vznikajú telesá granitoidných hornín. Pôsobením zvetrávania a erózie hornín na zemskom povrchu sa telesá granitov môžu postupne vynoriť na povrch najmä v oblastiach, ktoré sa vplyvom horotvorných procesov pomaly dvíhajú.

Na Slovensku, z geomorfologického a geologického hľadiska v Západných Karpatoch, sa granitoidné horniny vyskytujú bežne. Nájdeme ich vo Vysokých a Nízkych Tatrách, v Malej a Veľkej Fatre, vo Veporskom rudohorí a ďalších slovenských pohoriach. Vo Volovských vrchoch Spišsko-gemerského rudohoria vystupujú granity na povrch v okolí Hnilca, Zlatej Idky, Poproča a Betliara.

Tieto lokality predstavujú len výbežky omnoho väčšieho granitoidného telesa, ktoré sa nachádza hlboko v podloží.

Granity v oblasti Betliara sú stredne až hrubozrnné horniny. Môžu byť nerovnomerne zrnité až porfyrické. To znamená, že niektorý typ minerálov v týchto horninách tvorí viditeľne väčšie kryštály ako iné typy. V prípade betliarskych granitov sú tieto väčšie zrná, tzv. výrastlice, tvorené živcami a kremeňom. Granity majú svetlú sivo-béžovú až sivo-ružovú farbu. Na minerálnom zložení sa podieľajú hlavne svetlé minerály živce (plagioklasy aj draselné živce) a kremeň. Menej zastúpené sú sľudy muskovit a biotit. Vo veľmi malom množstve tzv. akcesorickom sa v granite vyskytuje turmalín, zirkón, apatit a magnetit. Skoryl, čierna odroda turmalínu, v týchto granitoch vytvára tzv. turmalínové slnká.

Z hľadiska chemického zloženia zaraďujeme tieto granity medzi kyslé horniny. Majú zvýšený obsah SiO_2 až 76%, zvýšené hodnoty dosahujú aj K, Cu, Ga, Y, F, Li, Rb, Sb, a Sn. Z chemického zloženia granitov v oblasti Betliara je zrejmé, že patria k tzv. S typu granitoidných hornín. To znamená, že ich magma vznikala pretavovaním pôvodne sedimentárnych hornín. Vek granitov v Spišsko-gemerskom rudohorí bol stanovený na 275 mil. r. čo spadá do Permu v období mladšieho Paleozoika.

Roman Farkašovský

Geologické pomery a nerastné suroviny okolia obce Betliar

Ak ste 19. septembra 2020 boli v kultúrnom dome a vypočuli si zaujímavú prednášku RNDr. Ondreja Rozložníka, určite ste odchádzali bohatší o znalosti o geológii okolia Betliara, využiteľnosti ložísk nerastných surovín, o histórii baníctva a hutníctva v našom okolí. Ak ste to nestihli, tak prinášame aspoň pár zaujímavostí a fotografií z prednášky. Spracované z prezentácie so súhlasom autora.

História, rozkvet aj úpadok obce Betliar, mesta Rožňava, okolitých obcí a celého regiónu Gemera bola vždy úzko spätá s prosperitou banského podnikania. Do 14. storočia sa sústredilo predovšetkým na ťažbu rúd s obsahom drahých a farebných kovov zlato – striebro – meď. Zlatým vekom baníctva bolo rozhranie 15. a 16. storočia, kedy sa do banského podnikania zavádzala nová technika. Od 17.storočia to bola ťažba a spracovanie železných rúd. V 19. storočí sa Gemer zaradil na prvé miesto v ťažbe železných rúd a výrobe železa v Uhorsku. Oblasť nazývali „železným srdcom Uhorska“.

Významnú úlohu v regióne zohrali vtedy predovšetkým rody Andrássy, Coburg a neskôr Rimamuránsko - Šalgótarjánska železiarska účastinná spoločnosť (RIMA). V druhej polovici 19. storočia dochádza k ďalšej modernizácii výroby železa v regióne. Obdobie po druhej svetovej vojne až do roku 1990, bolo ďalším obdobím rozmachu banskej činnosti v Rožňave a jej okolí. Po tomto roku bola banská činnosť v Slanskej doline a okolí ukončená.

Širšie okolie Betliara, najmä oblasť Rožňavy, je známe výskytom nerastov, ktorých vyhľadávanie a ich následné zužitkovanie boli predmetom záujmov pravdepodobne už za čias Keltov, ktorí sa sústreďovali na hľadanie rúd s obsahom zlata, striebra a medi. Zlato bolo v mikroskopickej forme viazané na žilný kremeň (výskyt Janova dolina) alebo na minerál antimonit (Straková).

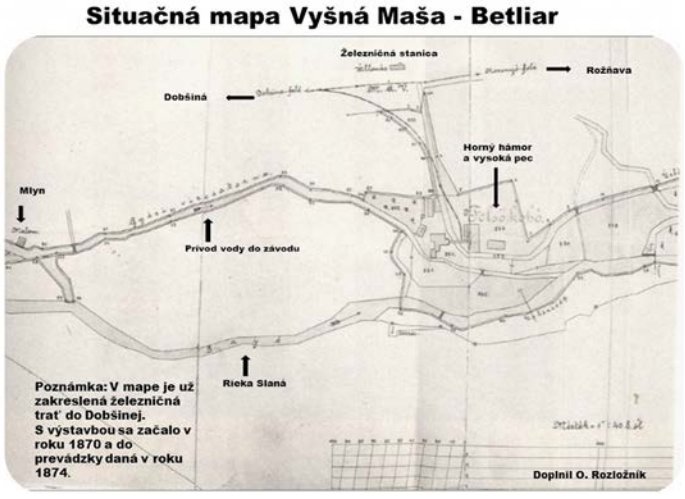
V minulosti sa v okolí obce ťažili tiež rodonit – ruda mangánu (Turecká). Sú zachované záznamy o jeho výskyte v banskom poli Tomáš a Július už od roku 1855. Ložisko bolo sledované štôlňami a v malom rozsahu sa tu okolo roku 1900 aj ťažilo. Poslednými ťažiarmi bola rodina Šárkányiovcov.

Ložisko antimónovej rudy (antimonit) bolo overované na vrchu Straková, kde boli udelené polia Rudolf a Štefan. Prieskumné práce boli realizované v rokoch 1952-1954 štôlňami Západná, Horná, Spodná a Potôček a neskôr po

roku 1980, kedy bola vyrazená štôlňa Soňa. Celkový rozsah banských prác bol 2 617,4 m i 600 m hlboký vrt BS-1, ale bez pozitívnych výsledkov. Na svahoch Strakovej sa overovala aj surovina turmalínovce, vhodná pre stavby a úložiská, kde sa používajú rádioaktívne látky. Ich prímes do stavebných zmesí zabraňuje úniku žiarenia do okolia.

V bezprostrednom okolí Betliara nie sú známe ložiská železných rúd reprezentované kremeň – sideritovými žilami s obsahom Fe viac ako 33 %. Tieto hydrotermálne žily, ktoré mali hĺbkový dosah až 700 m pod povrch, sa nachádzali v okolí vrchu Turecká, juho-západne od Betliara. Niektoré banské polia, v ktorých sa nachádzali tieto žily, vlastnila neskôr rodina Andrássyovcov. Táto rodina bola v baníctve veľmi aktívna a do ťažby a objektov úpravy týchto rúd vynakladala veľké investície

Dokladom toho je i betliarska Nižná Maša, do ktorej sa tieto rudy z oblasti Tureckej dopravovali, upravovali a v železiarni spracovali. V tejto lokalite bola vysoká pec a železiareň. Dal ju postaviť v roku 1791 gróf Leopold Andrássy. Na začiatku štyridsiatych rokov 19. storočia ju prevzal gróf Nádasdy. Pozval anglických technikov, Evansa a Dobbsa, ktorí tu postavili v rokoch 1845-1847 prvú valcovňu na parný pohon v Uhorsku. Hoci novopostavená valcovňa zodpovedala najnovším technickým požiadavkám nepriniesla očakávané výsledky, pretože energeticky bola postavená na báze hnedého uhlia, ktoré sa muselo dopravovať zo značných vzdialeností, čo zvyšovalo prevádzkové náklady. Okrem vysokej pece a valcovne tu boli dva skujňovacie hámre. Zlepšenie železiarne sa podarilo dosiahnuť v polovici 19. storočia Jozefovi Voľnému. Menovaný postavil novú vysokú pec a zlepšil konštrukciu existujúcej vysokej pece. Energetickú situáciu zlepšil opätovným prestavaním valcovne tyčového železa na vodný pohon. Využitá bola

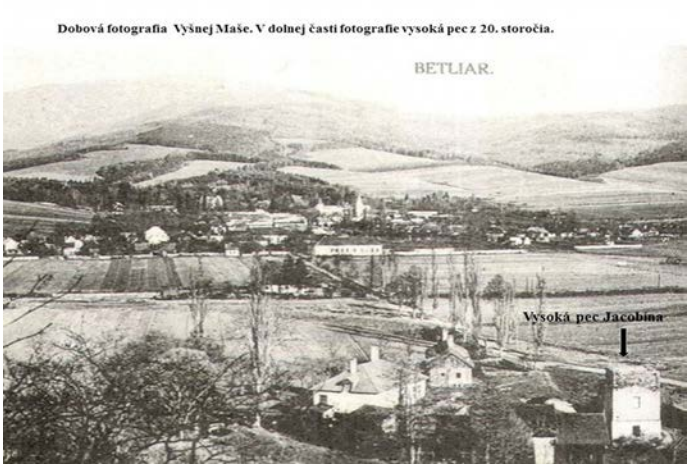

sila vody rieky Slaná, ktorej časť vody bola odklonená do cca 400 m dlhého umele vyhĺbeného kanálu s dostatočným výškovým rozdielom na pohon vodného kolesa.

V tomto období patrila železiareň grófovi Nádasdy Tamásovi. Do železiarne bola ruda dopravovaná po vybudovanej lesnej ceste po vrstevnici vo svahu, známej ako „konská dráha“, ktorá sa začínala pri obci Rudná a končila v svahu nad železiarňou.

Ročne sa v Nižnej Maši vyrobilo 1 080 - 3 360 ton surového železa. Betliarske kujné železo malo vlastnosti ocele, dodávalo sa i do valcovne v Podbrezovej, kde z neho valcovali predovšetkým koľajnice. Začiatkom sedemdesiatych rokov 19. storočia ostali v prevádzke už iba vysoké pece. Roku 1879 odkúpil betliarsku železiareň gróf Emanuel Andrássy. Vysokopecnú výrobu železa v Betliari zastavili roku 1903.

Vyšná Maša (Horný hámor) existovala pri rieke Slaná, v mieste kde dnes je prevádzka Lesov SR - závod Rožňava. Boli tu vystavané dva hámre a to hámor medený a železný. Na mape vyhotovenej v roku 1860, na ktorej je zakreslené banské pole Tomáš (Thomasfeld), je zakreslená pri ľavom brehu rieky Slaná i vysoká pec štvorcového obrysu (Jacobine Hochofen). Bližšie údaje o tejto peci nie sú známe.

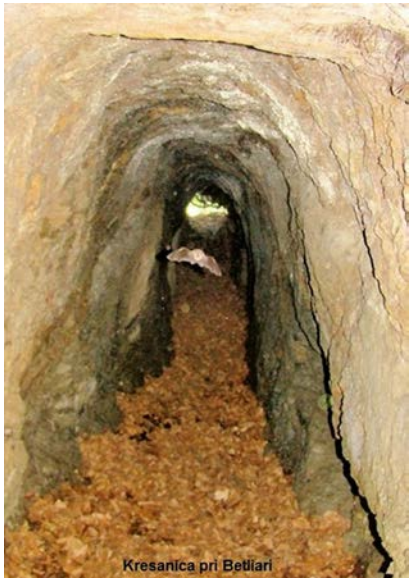
Zaujímavé údaje sme teraz zistili o hutníctve v Betliari v práci Júliusa Luxa, rodáka z Henckoviec. V jeho publikácii: Eine deutche Sprachinsel in Karpatenraum“ (Nemecký nárečový ostrov v karpatskom regióne Dobšiná), vydanej v roku 1959 v Mníchove je uvedené: „Župný súpis z roku 1701 spomína Paula Lányiho z Dobšinej, ako majiteľa železnej huty. Podľa poradia v zápise, možno usudzovať, že táto huta bola v Betliari pri Rožňave (ŠA Rimavská Sobota, fond Gemerská župa, zápisnica z r.1700-1702, 62 sk. fol.). Tiež je uvedené že v roku 1707 začal P. Lányi podnikanie v železiarskej oblasti zveľaďovať. Nerozširoval svoj hámor v Betliari, ale založil nový železiarsky hámor v Dobšinej. Jeho hámor v Betliari bol v prevádzke až kým sa kuruci stiahli z Gemerskej župy, teda do jesene roku 1709. Uvedené dokazuje že hutnícka činnosť bola v Betliari realizovaná už pre viac ako 300 rokmi“. Z časového obdobia je vysoko pravdepodobné že účasť Paula Lániho na hutníckom spracovaný železnej a medenej rudy bola v tejto lokalite.

Andrássyovci mali nemalú zásluhu na overovaní ložísk nerastných surovín, na ich ťažbu a následnú úpravu a hutnícke spracovanie získaných kovov, hlavne medi a železa v údolí rieky Slaná až po Dobšinú, v okolí Rožňavy, Pače a Drnavy.

Podľa archívnych údajov uložených v Betliarskom kaštieli, ktoré uvádza Silvia Lörinčiková, je v súpise ich majetku v Betliari zo dňa 6.11.1838 uvedená jedna vysoká pec, tri vykúvacie hámre (frischfeuer Hammer) a jeden valcovací hámor. Najmä gróf Leopold Andrássy, ktorý bol v obore baníctva veľmi znalý, sa zaslúžil o vybudovanie vysokej pece už v roku 1781. Nasledoval ho gróf Emanuel Andrássy, ktorý sa zaslúžil o navrátenie ich železiarne v Betliari v roku 1878. Zásluhou grófa Gejzu Andrássyho bolo založené „Riaditeľstvo baní a železiarní".

Stopy baníckej a hutníckej činnosti zanechané do dnešných čias

Záujemcom o ťažbu bolo na základe žiadosti, banskými úradmi pridelené územie - banské pole, ktoré bolo ohraničené tzv. banskými kameňmi. Tieto možno nájsť ešte aj dnes na hraniciach niektorých banských polí. Takýto jedinečný hraničný kameň, v tomto prípade zo železa, sme našli i v katastri obce Pača. Bol osadený v roku 1873 a označený iniciálkami „ Gr. A. D." (gróf Andrássy Dénes). Z okolia Betliara sa zatiaľ takýto kameň nenašiel.

Kresanica pri Betliari

Trasou dopravnej konskej cesty pre dopravu železnej rudy do úpravne Nižná Maša sa môžete prejsť aj dnes. Tu na konci tejto cesty ešte ostali kamenné zostatky základov objektov – prekladisko.

V okolí Betliara sa banskými prácami najprv vyhľadávalo zrudnenie tak ako v celom Spišsko-gemerskom rudohorí tzv. „pingami", ktoré boli hĺbené až do hĺbky okolo 10 m. Nájdeme ich vo forme oválnych jám na svahu Tureckej alebo i v pokračovaní ložiska Betliar-Straková. Po nájdení perspektívnej rudnej žily, bola táto overovaná banskými prácami. Nevstupujte do nich!

Na Nižnej maši je budova s popisným číslom 421 – pavlačový dom zapísaná v registri nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok SR, vďaka nadšencom sa ich hádam podarí zachrániť. Vodný kanál a stavidlá, ktorými sa odkláňala voda z rieky do kanála si pri prechádzke môžete pozrieť na vlastné oči.

Zdroj: prednáška RNDr. Ondreja Rozložníka

Mesiac úcty k starším bol tohto roku iný ako doposiaľ

Milí naši seniori.

Býva pekným zvykom, že aj v našich obecných novinách dostávajú v jesennom vydaní väčší priestor články venované seniorom, dôchodcovským spoločenstvám a ich podujatiam. Tento rok vám však o veľkých akciách žiadny príspevok priniesť nevieme, pretože na Slovensku i vo svete úraduje neželaná pandémia. Bohužiaľ, postarala sa o to, že ste sa museli ešte viac stiahnuť do svojich domácností, vzdať sa spoločenských aktivít, výletov a kultúrneho vyžitia, stretávania sa s členmi svojich rodín i s rovesníkmi. A pritom by práve vám mnohí chceli poďakovať za všetko, čo ste nám zo seba roky odovzdávali a povedať vám, ako nás teší, že ste tu medzi nami. Vy, naši starí rodičia, ste zdrojom múdrosti, životných skúseností, nositeľmi rodinných tradícií a mnohých zručností, ktoré sa dedia z pokolenia na pokolenie. Prešli ste si rôznymi úskaliami života, prežili roky plné práce a povinností, aby ste si napokon zaslúžili chvíle pohody, láskavého zázemia a úcty spoločnosti. Obec Betliar a Komisia kultúry sociálnych vecí a rodiny pri OZ, Základná organizácia Jednoty dôchodcov Slovenska v Betliari mávali už v tomto období za sebou krásne podujatia venované jubilujúcim občanom a členom organizácií. Z pochopiteľných dôvodov sa tohto roku zorganizovať zatiaľ nemohli a nikto nevie presne povedať dokedy bude epidemiologická situácia trvať. Posedenia s jubilantami a Stretnutie generácií určite chýbajú najmä vám, lebo okrem slávnostnej atmosféry zanechávali vo vás zásoby pozitívneho ducha a dobrých pocitov, ktoré vás zväčša sprevádzali celým jesenným obdobím až do vianočných sviatkov.

Chceme vás ubezpečiť, že sme na vás naozaj nezabudli, že ak sa situácia časom zlepší a vaše i naše zdravie nebude ohrozovať malý protivný a nebezpečný vírus, že si taký „október so všetkým, čo k tomu patrí" urobíme kedykoľvek.

Vo forme príspevku týchto mimoriadnych novín vám posielame veľa pekných prianí, najmä pevné zdravie, pohodu a pokoj v duši, aby ste lásku a úctu od svojich najbližších či od svojho okolia pociťovali naďalej a čo najdlhšie. Zároveň vás chceme ubezpečiť, že aj darčeky pre tohtoročných jubilantov sú pripravené nielen od obce, ale aj v jednote či v klube dôchodcov, len sa k vám dostanú neskôr, keď to bude pre všetkých zo zdravotného hľadiska bezpečné.

Milí čitatelia, občania, rodinní príslušníci našich seniorov! Staroba sa týka nás všetkých, pretože každý k nej spejeme. Je prirodzenou súčasťou nášho života. Pred 30 rokmi bol október vyhlásený Valným zhromaždením OSN za Mesiac úcty k starším a 1. október za Medzinárodný deň starších. Tak, ako sa končí leto a začína jeseň, prichádza staroba nenápadne a pomaly. Nedá sa jej vyhnúť. Staroba je výzva a neznamená koniec životnej aktivity. Dôležitá je kvalita života, sociálne prostredie i samotný postoj seniora. Veľký význam má fyzická sebestačnosť. Ide o schopnosť zvládať základné činnosti. Práve odkázanosť na druhých a závislosť na nich spôsobujú psychické traumy starnúcim ľuďom. Starší človek sa nechce hýbať, najmä dôsledkom rôznych bolestí a chorôb a tak potreba pohybu klesá. Kvalitu života v tomto období výrazne ovplyvňujú aj kontakty s ľuďmi a sociálne prostredie. Nedostatok sociálnych kontaktov môže starším ľuďom spôsobiť sociálnu izoláciu, depresívne nálady, mrzutosť a zatrpknutosť. Vzhľadom na pandemickú situáciu Mesiac úcty k starším bol v tomto roku iný ako doposiaľ ich pocity osamelosti a odstrčenosti sa ešte viac zhoršili. Nezabúdame na nich, len sa ich snažíme chrániť, aby sme ešte viac neohrozili ich zdravie. Ale myslíme aj na ich psychickú pohodu a dajme im najavo, že tu pre nich stále sme, že si ich naďalej vážime a máme ich radi.

Starajme sa, so všetkou opatrnosťou vzhľadom na epidémiu, o ich dennodenné potreby, pýtajme sa, ako sa cítia a čím môžeme k ich kvalitnejšiemu životu prispieť. Moderná doba nám umožňuje byť s nimi blízko aj bez priameho kontaktu. Máme mobily, sociálne siete a ak ich potrebujeme navštíviť a doplniť zásoby či pozitívnu energiu, nezabúdajme ich chrániť nosením rúšok, dôslednou dezinfekciou, odstupom. Objatia a bozky nahraďme vrúcnymi slovami, podania rúk úctivými gestami.

Milí seniori, dámy a páni krásneho zrelého veku, vážení jubilanti! Prijmite od nás tieto riadky ako prejav lásky a úcty k vašim šedinám, vráskam a zrobeným rukám s prianím čo najlepšieho zdravia, duševnej pohody a spokojnosti. Aby ste si spolu s nami, vašimi blízkymi, susedmi či priateľmi po celej tej dlhej nútenej karanténe mohli znovu užívať spoločenský a kultúrny život v našej obci.

Ľubomír Zatroch, starosta obce

Outdoorové ihrisko

Kultúrny dom a jeho okolie som vždy považovala za druhé centrum obce.

Od roku 2013 fungovalo vedľa nášho kultúrneho stánku aj detské ihrisko Olívia. Žiaľ zostalo už z neho len torzo, len hojdačky, pár miest na sedenie a drevený obor. Počas fungovania ihriska videl veľa detí behajúcich medzi preliezkami , hojdačkami u a šmýkľavkou, vybiehajúcich na pódium aby sa predviedli.

Olívia a jej pódium zažili len pár vystúpení. Betliarski hudobníci tu vystupovali 25.7.2015, koncertovalo tu aj rožňavské zoskupenie Retro Music Band.

Som asi dospelák, ktorý sa na ihrisku hrával najčastejšie, najmä počas dvoch rokov fungovania detskej organizácie Fénix v Betliari. Bolo vhodné pre malé deti, ale ani väčšie deti ani tínedžeri si tu nenašli priestor na zábavu, skôr poškodzovali mobiliár ihriska.

Už vtedy som mala v hlave zámer rozšíriť ihrisko aj vybavením pre všetkých. Keď sa mi dostala do ruky výzva Nadácie COOP Jednota, neváhala som a do troch projektov, ktoré bolo potrebné predložiť som zahrnula aj outdoorové ihrisko. Občania pri nákupe v predajni hlasovali a dali mu prednosť pred detským kútikom v kultúrnom dome a oddychovým altánkom na Zálesáku.

Dňa 27.6.2020 sa stalo skutočnosťou. Pri vynovenom kultúrnom dome máme aj nové vybavenie na športovanie pre všetky vekové kategórie. Dodávateľom cvičebných strojov je MIKO Šport Betliar, inštaláciu zabezpečil Obecný podnik služieb Betliar, s.r.o., registrovaný sociálny podnik. Trávnik, ktorý sme zasiali sa už zelená, podložky určené na betónové plochy sú zakúpené, takže ihrisko ešte vylepšíme!

Drevený mobiliár žiaľ neodolal vlhku a času a opotrebil sa natoľko, že už nebolo z bezpečnostného hľadiska možné ho inštalovať naspäť. Určite budeme dopĺňať nové hracie prvky aj pre menšie deti.

Slávnostné otvorenie za účasti zástupcu COOP Jednoty Revúca sme zvládli v termíne, ktorý bol stanovený v projekte aj napriek komplikáciám s pandémiou, čo sa veru nepodarilo všetkým víťazným obciam v projekte.

Pripravený „Fit deň pre celú dedinu a rodinu“ celkom nevyšiel, lebo nám neprialo počasie, ale uchýlili sme sa dovnútra kultúrneho domu. Najpočetnejšou rodinou, ktorá sa zúčastnila všetkých aktivít od rána do neskorého popoludnia bola rodina Semberová a s fit tortou, ktorú vyhrali, sa podelili so všetkými prítomnými. Ďakujeme, bola sladká a fit !

Drevený mobiliár žiaľ neodolal vlhku a času a opotrebil sa natoľko, že už nebolo z bezpečnostného hľadiska možné ho inštalovať naspäť. Určite budeme dopĺňať nové hracie prvky aj pre našich najmenších.

Ing. Helena Elexová

Oknom archívu do minulosti

Vážení čitatelia,

vzhľadom na to, že záujem o archívy zo strany verejnosti neustále vzrastá, no v súčasnej dobe je vstup do archívov pre bádateľov pozastavený, rozhodli sme sa touto formou poskytnúť rôzne zaujímavosti (príspevky, informácie) o udalostiach vo vašej obci. Veríme, že články z „dávnej minulosti" budú pre vás zaujímavé a radi si ich prečítate.

kolektív rožňavských archivárok

Notár, notársky úrad – v súčasnosti starosta obce, obecný úrad

Postavenie obecného notára a jeho úrad uvádza urbariálny zákon č. IX. z roku 1836. Podľa tohto zákona notára prijíma obec po schválení voľby zemepánom. Notár nemal samostatné verejnoprávne postavenie. Pôsobnosť notára bola upravovaná stoličnými štatútmi. Podľa nich bol notár obecným zamestnancom, ktorého menovala župa a prísahu skladal do rúk okresného slúžneho. Notár sa staral o vedenie podacieho protokolu a s nadriadenými úradmi korešpondoval prípismi. Jeho vplyv na samosprávu bol zaručený povinnosťou spolupodpisovať všetky podania a správy zasielané nadriadenému úradu. Vyhotovoval rozpočet a záverečné účty obcí a evidencie o hospodárení obcí. Vo veciach daňových, vyhotovoval daňové knihy, viedol evidenciu domového katastra. Notár dozeral na dodržiavanie všetkých zákonov a nariadení v obci.

Názov notára a notárskeho úradu sa vyvíjal a menil. Za Uhorska to bol najprv notárius, jegyző, körjegyző, körjegyzőség a po vzniku prvej ČSR to bol obecný, okolný, okružný, obvodný notár - notárstvo a nakoniec obvodný notársky úrad.

Obvodný notársky úrad v Betliari tvorili obce Betliar, Čučma, Nadabula a do roku 1923 aj obec Henzlová. Obec Henzlová nariadením vlády republiky Československej zo dňa 21. decembra 1922 o rozdelení a sídlach okresných úradov na Slovensku, s platnosťou od 1. januára roku 1923 sa stala súčasťou okresu Spišská Nová Ves.

Notármi počas existencie notárskeho úradu boli Hovisák János od roku 1905 do roku 1913 kedy ho vystriedal Záborský Ernő. V roku 1919 funkciu obvodného notára zastával Szónak František až do roku 1930, kedy ho Gejza Takáč vo funkcii vystriedal. Obvodný úrad viedol do augusta 1937. Po Gejzovi Takáčovi funkciu notára prevzal Rudolf Kováčik.

Administratívne spisy ktoré sa z obdobia notárskeho úradu zachovali, nám približujú hospodársky, stavebný a kultúrny rozvoj, ako aj politický život obcí. Týkajú sa najmä činnosti spolkov, združení, rôznych stavieb, elektrifikácií obcí, nezamestnanosti i vysťahovalectva. Ďalej môžeme sledovať život v obciach počas trvania Slovenského štátu, hlavne pohraničný styk, záležitosti vojnového hospodárstva a zásobovania.

V roku 1939 výnosom ministerstva vnútra zo dňa 11. apríla 1939 bolo v obci Betliar zrušené notárstvo. Obce Čučma a Nadabula patriace do tohto obvodu pripadli Maďarsku a obec Betliar bola pričlenená k Obvodnému notárskemu úradu Veľká Poloma. Okresným úradom v Dobšinej bolo notárstvo v Betliari zrušené 7. júna 1939.

Zdroj: Štátny archív v Košiciach, pracovisko Archív Rožňava, (fond: Obvodný notársky úrad v Betliari)

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov je najrozsiahlejšie a najnáročnejšie štatistické zisťovanie s dlhodobou tradíciou na celom svete. Sčítanie v roku 2021 je súčasťou celosvetového programu populačných, domových a bytových cenzov, uskutočňovaných pod záštitou Európskej únie a Organizácie Spojených národov. Sčítanie predstavuje jedinečný zdroj informácií a štatistických údajov o stave spoločnosti, o jej demografických, sociálno-ekonomických a kultúrnych štruktúrach, o životných podmienkach obyvateľov a ich bývaní. Tieto údaje môžu byť použité pre napĺňanie lokálnych politík a sú úzko prepojené so stanovením počtu obyvateľov na území mesta. Sčítaním sa zisťujú informácie, ktoré nie sú súčasťou žiadneho iného zisťovania v Slovenskej republike.

Rozhodujúci okamih sčítania, na ktorý sa vzťahujú zisťované údaje, je polnoc zo štvrtka 31. decembra 2020 na piatok 1. januára 2021.

Sčítanie je rozdelené na dve etapy – sčítanie domov a bytov (v rokoch 2020 a 2021) a sčítanie obyvateľov (v roku 2021):

- **Sčítanie domov a bytov prebieha v dobe od 1. júna 2020 do 31. decembra 2020.**

Toto sčítanie vykonajú obce SR v spolupráci so Štatistickým úradom SR. Obyvateľ sa na sčítaní domov a bytov nebude podieľať.

- **Sčítanie obyvateľov prebehne v dobe od 15. februára 2021 do 31. marca 2021.** Obyvateľ bude mať na sčítanie sa šesť kalendárnych týždňov.

Obyvateľ sa sčíta sám alebo blízkou osobou prostredníctvom online aplikácie v pohodlí domova – na vlastnom počítači, mobile alebo, tablete. Obyvateľ môže tiež využiť službu asistenta sčítania na kontaktnom mieste - obecnom úrade. Mobilný asistent bude vykonávať sčítanie obyvateľov v teréne na požiadanie obyvateľa.

Fotogaléria z podujatí 2020

Detský maškarný ples priestoroch ZŠ

Príprava podujatia "Chotárne názvy obce"

Prezidentka SR Zuzana Čaputová zavítala do Betliara

Zo slávnostného otvorenia Outdoorového ihriska

Výročná schôdza DHZ Betliar

Brigáda pri čistení potoka

FINANČNÍ PŘÍSPĚVEK NA ONLINE REALIZACI TOHOTO PERIODIKA VČETNĚ ŘEŠENÍ PRO JEHO VYDÁVÁNÍ SVÉPOMOCÍ POSKYTUJE FUNPRINT.EU

Pomáháme radnicím šetřit čas i peníze.

www.funprint.eu

Spoločenská rubrika

Naši noví občania

VITAJ, DROBČEK!

Z rannej rosy spektra farieb, z vône krehkých ruží, prišlo na svet niečo krásne po čom človek túžil. Vitaj teda medzi nami utešené dieťa, nech na Teba iba dobré sudby žitia letia ...

- Jakub Poťmák 25.3.2020
- Alexandra Šmihulová 4.4.2020
- Nela Končeková 8.5.2020
- Ivana Martonová 14.5.2020
- Daniel Kubica 3.6.2020
- Dávid Mázik 14.7.2020
- Natália Marcišová 7.8.2020

Uzavreli manželstvo

Pôjdeme šťastne cestou žitia. Ty šťastne pôjdeš popri mne, ja neľakám sa ani vlnobitia, keď ľúbime sa úprimne.

- Zsolt Barkász a Mgr. Miroslava Turcsányiová, 22.02.2020
- Martin Kuchár a Simona Števulová, 29.02.2020
- Mgr. Matúš Pangrác a Sarah Mária Pisarczyk, 08.08.2020
- Ján Šofranko a Antónia Majerová rod. Senková, 23.10.2020

Opustili nás

Až raz, čo len na chvíľočku slnko sa vám stratí kdesi, zaštípe slza v očku - nežiaľte, len spomeňte si naňho ...

- Eva Balogová (24.01.2020)
- Rudolf Dulík (01.02.2020)
- Ján Kolesár (18.02.2020)
- Gabriela Baloghová (02.03.2020)
- Vladimír Horký (11.06.2020)
- Magdalena Antonyová (12.06.2020)
- Lenka Čižmárová (03.08.2020)
- Ján Jerga (08.08.2020)
- Emília Matejková (09.08.2020)
- Pavol Rusňák (26.08.2020)
- Jozef Grenda, Ing. (09.09.2020)
- Viliam Farkašovský (29.09.2020)
- Ján Vido (31.10.2020)

Kedy sú Vianoce ?

Nielen raz do roka, ale ich tajomstvo lásky a obeti denne skrášľuje dušu človeka a robí život radostnejším.

Keď sa ráno prebudíš, začneš deň modlitbou s túžbou milovať Pána a v ňom bratov – ľudí, v ten deň sú Vianoce.

Keď pozoruješ v sebe túžbu podať ruku tomu, kto ťa urazil – vtedy sú Vianoce.

Keď vieš dať blížnemu láskavé slovo, úsmev a porozumenie, začínajú Vianoce.

Kedykoľvek si urobíš pre druhého čas, aby si ho vypočul, sláviš v duši Vianoce.

Kedykoľvek pozoruješ v sebe snahu ospravedlniť druhého aj napriek jeho chybám, vtedy sú na pochode Vianoce.

Keď v trpiacom, chorom, nešťastím postihnutom blížnom vidíš Krista a pomôžeš mu, jasaj radosťou, pretože už žiješ Vianoce.

Keď si ochotný pri rozličných mienkach viesť dialóg, pri ktorom si dal prednosť Božej vôli, našiel si Dieťa Ježiša, zavinutého v plienkach s jeho Matkou a s nimi prežívaš Vianoce.

Kedykoľvek sa včas spamätáš, aby si zadržal nevľúdne slovo, neprajnú poznámku o blížnom, poďakuj za Vianoce vo svojom srdci.

Keď po chvíľach utrpenia a krížov povieš Bohu celou svojou bytosťou „áno“, vtedy strhneš nebo na zem a pracuješ najúčinnejšie, aby v celom svete nastali Vianoce.

Keď spievaš svojim životom, plnením povinností všedného dňa „Sláva Bohu na výsostiach“ dobre si uvedom – vtedy v tvojom srdci trvajú Vianoce.

Ale keď zistíš, že tento svet s jeho dobrom i utrpením ťa necháva ľahostajným, že si schopný myslieť len na vlastné záujmy, plány a bolesti, potom sa už neusmievaj, pretože Vianoce od teba odišli. Ježiš sa nenarodí v tvojom srdci, nie je tam pre neho miesto. Mária a Jozef by museli hľadať miesto inde.

Požehnané a radostné Vianoce praje JUDr. Mgr. Štefan Magut, PhD., katolícky správca farnosti

Betliarske noviny | občasník Obce Betliar
Vydává Obecný úrad Betliar | Registrované na odbore všeobecnej vnútornej správy Okresného úradu v Rožňave
Adresa redakcie: Obecný úrad Betliar, Šafárikova 67, 049 21 Betliar | Telefón: 058 / 79 83 114
Vedie kolektív redakčnej rady | Realizácia: funprint.eu